

รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR PROMOTING CITIZENSHIP OF STUDENTS IN BASIC SCHOOLS

ศุภมาส ช่างมี^{1*} และจิตติมา วรรณศรี²
Supamas Changme^{1*} and Jitima Wannasri²

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: supamas9985@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัย ครั้งนี้ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาความเป็นพลเมืองและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน และศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง 2) การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน 3) การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 379 ท่าน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง 4 ขั้นตอน 2) วิธีการส่งเสริมความเป็นพลเมือง 6 วิธีการ 3) คุณลักษณะความเป็นพลเมือง 6 คุณลักษณะ ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง รูปแบบการบริหาร

Abstract

The purpose of this research was to develop administrative model for promoting citizenship of students in basic schools. The research was conducted through 3 steps. Step 1: studying the citizenship and the guidelines to promote citizenship in basic schools, the data were collected by using structured interview with seven experts and observing the operation of three selected schools Best Practice. Step 2: constructing and validating an administrative model for

promoting citizenship of students in basic schools, the data were collected by using connoisseurship of nine experts. Step 3: evaluating the model by the sample of 379 school administrators of basic schools, the data were analyzed by using content analysis, mean, and standard deviation. The findings showed that administrative model for promoting citizenship of students in basic schools consisted of three components: 1) four steps of process administrative for promoting citizenship, 2) six methods to promote citizenship, and 3) six characteristics of citizenship. Moreover, it was found that there was a high level of usability for the model implementation.

Keywords: Citizenship, Administrative Model

บทนำ

ปัจจุบันการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับพลเมืองในประเทศการคงอยู่ในฐานะเป็นพลเมืองและเป็นพลโลกได้อย่างมีคุณภาพ พลเมือง (Citizen) หรือประชาชนนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎหมายและการเมือง พลเมืองนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศต้องเร่งสร้างให้สอดคล้องกับระบอบการเมืองการปกครองของประเทศนั้นๆ ความเป็นพลเมืองนั้นถูกกำหนดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและระบอบทางการเมืองของรัฐ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองการปกครองในการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองให้แก่รัฐหรือประเทศนั้นๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สนับสนุนกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญการสร้างความเป็นพลเมืองจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553 - 2561 (Ministry of Education, 2010, pp. 4-7) เพื่อยกระดับเด็กและเยาวชนและพลเมืองของประเทศไทยมีความเป็นพลเมืองให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35 ของประชากรทั้งหมดซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชนเร่งให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ดำเนินการปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมือง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารสถานศึกษาโดยสร้างวิถีชีวิตและบรรยากาศในสถานศึกษาให้เป็นประชาธิปไตยหรือเป็นต้นแบบในการเป็นพลเมืองที่สำคัญที่สุดต้องทำงานในเชิงแนวระนาบใช้หลักการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรและนักเรียน

ปัจจุบันประเทศไทยได้พยายามสร้างความเป็นพลเมืองให้กับพลเมืองไทยมาตลอดแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จซึ่งวัดได้จากข้อบ่งชี้ระดับคุณภาพของพลเมืองในหลายๆ ด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ รายงานวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Bureekul, et al., 2012, p. 11) พบว่า เยาวชนมีความสับสนต่อประชาธิปไตยขาดการวิเคราะห์เหตุผลและมองไม่เห็นภาพของการมีประชาธิปไตย สิ่งที่แตกต่างกันของระหว่างคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ ความสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และพบว่า ประชาชนในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันในคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง ผลการประเมินปี ค.ศ. 2010 (Office of the Education Council, 2013, p. 10) ผลสัมฤทธิ์ในด้านความรู้เกี่ยวกับพลเมืองศึกษาและพลโลกศึกษา ปรากฏว่า นักเรียนไทยมีคะแนนต่ำไม่เพียงพอต่อการจะเป็นพลเมืองดีและพลโลกที่ดีในอนาคต

ปัญหาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของคนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่สำคัญทำให้ประเทศไทยมีสถานะที่มีเสถียรภาพไม่มั่นคงมี

ความสามารถในการดำรงอยู่ได้ในสังคมโลกศตวรรษที่ 21 ค่อนข้างลำบาก การแก้ปัญหาต่างๆ ของประเทศไทยได้นั้นต้องพัฒนาพลเมืองไทยให้มีความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองแล้วจึงมีความสนใจที่จะสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ได้ไปใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิผลคือสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนนำพาประเทศให้ทันต่อกระแสสังคมโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองและแนวทางส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่านซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีประสบการณ์เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยร่างรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เพื่อยกร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่านซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองและเป็นผู้บริหารที่ใช้กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา การสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 379 ท่าน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

1.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 5 คุณลักษณะ คือ

1.1.1 คุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ 1.2) เคารพต่อสิทธิและความเสมอภาค 1.3) ความรู้และใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 1.4) ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี 1.5) ทักษะชีวิตและพึ่งตนเองได้

1.1.2 กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 ขั้นตอน คือ 2.1) ขั้นเตรียมการและวางแผน (Plan) 2.2) ขั้นดำเนินการและส่งเสริม (Do) 2.3) ขั้นประเมินผล (Check) 2.4) ขั้นปรับปรุงพัฒนาสรุปและเผยแพร่ (Act)

1.1.3 วิธีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 วิธีการ คือ 3.1) การฝึกทักษะและปฏิบัติ 3.2) การมีส่วนร่วม 3.3) การแสดงความคิดเห็นอภิปราย 3.4) การวิเคราะห์ประเมิน 3.5) การเป็นต้นแบบ

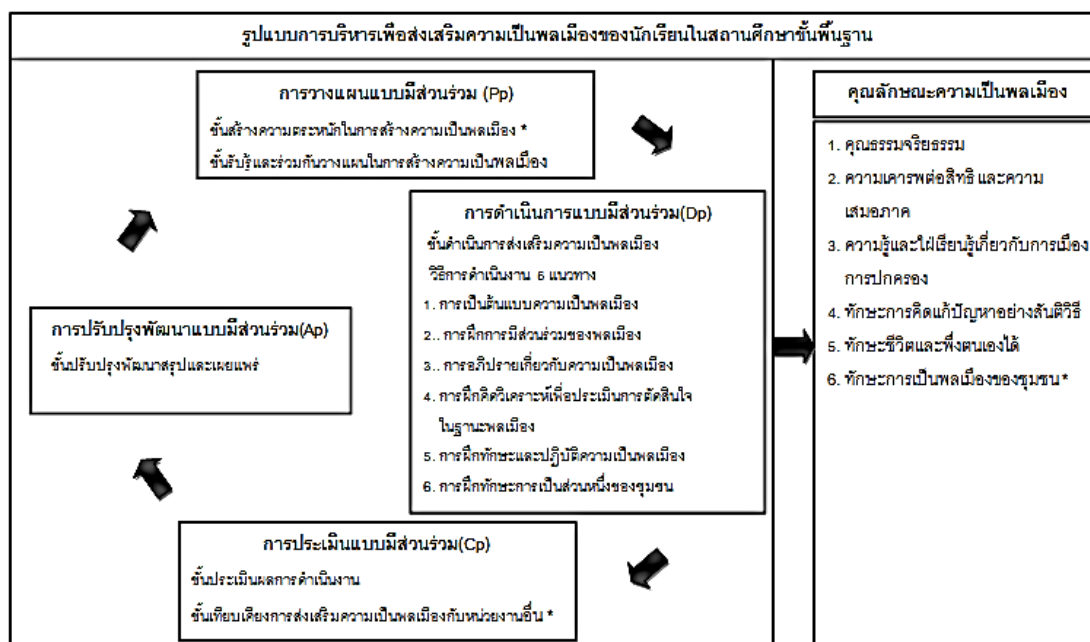
2. ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

2.1 กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 ขั้นตอน คือ 1.1) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Plan Participation: Pp) ประกอบด้วย ขั้นสร้างความตระหนักในการสร้างความเป็นพลเมือง ขั้นรับรู้และร่วมกันวางแผนสร้างความเป็นพลเมือง 1.2) การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม (Do Participation: Dp) ประกอบด้วย ขั้นดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมือง 1.3) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (Check Participation: Cp) ประกอบด้วย ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นเทียบเคียงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองกับหน่วยงานอื่น 1.4) การปรับปรุงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Act Participation: Ap) ประกอบด้วย ขั้นปรับปรุงพัฒนาสรุปและเผยแพร่

2.2 วิธีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 6 วิธีการ คือ 2.1) การเป็นต้นแบบความเป็นพลเมือง 2.2) การฝึกการมีส่วนร่วมของพลเมือง 2.3) การอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง 2.4) การฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินการตัดสินใจในฐานะพลเมือง 2.5) การฝึกทักษะและปฏิบัติความเป็นพลเมือง 2.6) การฝึกทักษะการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2.3 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 คุณลักษณะ คือ 3.1) คุณธรรมจริยธรรม 3.2) ความเคารพต่อสิทธิและความเสมอภาค 3.3) ความรู้และใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 3.4) ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี 3.5) ทักษะชีวิตและพึ่งตนเองได้ 3.6) ทักษะการเป็นพลเมืองของชุมชน

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมาก

ภาพ 1 แสดงรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปและอภิปรายผล

1. กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในด้านการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Plan Participation: Pp) ขั้นสร้างความตระหนักในการสร้างความเป็นพลเมืองเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารเป็นอันดับแรกที่ต้องทำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การบริหารจัดการเป็นกลไกพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ภารกิจของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประสบความสำเร็จจำเป็นต้องสร้างกลไกการบริหารนำไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในขั้นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม (Do Participation: Dp) เป็นการดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ใช้วิธีการ 6 วิธีการเชื่อมโยง สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง 6 คุณลักษณะ คือ 1) วิธีการการเป็นต้นแบบความเป็นพลเมืองทำให้เกิดคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม 2) การฝึกการมีส่วนร่วมของพลเมืองทำให้เกิดคุณลักษณะการเคารพต่อสิทธิและความเสมอภาค 3) การอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองทำให้เกิดคุณลักษณะความรู้และใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 4) การฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินการตัดสินใจในฐานะพลเมืองทำให้เกิดคุณลักษณะทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี 5) การฝึกทักษะและปฏิบัติความเป็นพลเมืองทำให้เกิดคุณลักษณะทักษะชีวิตและพึ่งตนเองได้ 6) การฝึกทักษะการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทำให้เกิดคุณลักษณะทักษะการเป็นพลเมืองของชุมชน ซึ่งการดำเนินการส่งเสริมในขั้นตอนมีความสำคัญมากต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและสังคมสิ่งสำคัญ คือ กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (Wannasri, 2010, p. 46) พบว่า สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของครูและเกิดจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การประเมินแบบมีส่วนร่วม (Check Participation: Cp) ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน

และขั้นเทียบเคียงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองกับหน่วยงานอื่นส่วนขั้นเทียบเคียงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองกับหน่วยงานอื่นนั้น การเทียบเคียงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบริหาร การที่นำผลการดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองไปเทียบเคียงผลการดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองกับหน่วยงานอื่นเป็นกระบวนการเปรียบเทียบวิธีปฏิบัติที่มากกว่าการค้นหาวิธีการพัฒนาการเทียบเคียงเป็นการค้นหาตนเองค้นหาวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดจากหน่วยงานอื่นที่เป็นกระบวนการคล้ายกันและนำวิธีปฏิบัติ (Best Practice) ของหน่วยงานอื่นมาประยุกต์ การเทียบเคียงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การส่งเสริมความเป็นพลเมืองประสบความสำเร็จ เมื่อได้ข้อมูลจากการประเมินแล้วการปรับปรุงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Act Participation: Ap) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ถ้าไม่มีการปรับปรุงพัฒนาและเผยแพร่ การดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองย่อมไม่มีการพัฒนา เพราะการปรับปรุงคือการพัฒนาการดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้ดีขึ้นทำให้ทราบข้อดีข้อบกพร่อง ของกระบวนการบริหารทั้ง 4 ขั้นตอนนั่นเอง

2. วิธีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 วิธีการ ซึ่งการดำเนินงานต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารขั้นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม (Do Participation: Dp) ในส่วนวิธีการจากผลการประเมินความเป็นไปได้ด้านการฝึกทักษะการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นวิธีการที่สำคัญ ต้องใช้กระบวนการสร้างความตระหนักให้เข้าใจเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมรอบตนเอง และมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมืองของนักเรียน ถ้านักเรียนเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของชุมชนแล้วย่อมง่ายต่อการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งการสร้างความตระหนักมีวิธีการที่หลากหลายการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยรวมทั้งการให้นักเรียนได้รู้ตัวตนที่แท้จริงสภาพแวดล้อมจริงของตนเองทำให้นักเรียนเกิดความรักความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาตามมาเป็นความพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Viphatphumiprathes, 2013, pp. 43-57) พบว่า การใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษามีความตระหนักความเป็นพลเมืองในภาพรวมและรายด้านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้สอนควรมีบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดกิจกรรม ควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปสู่การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างความเป็นพลเมือง (Rubin, 2012) จัดการเรียนรู้ต้องจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่พิเศษเฉพาะในความแตกต่างเกี่ยวกับทางการเมืองในสถานที่บริบทนั้นๆ ต้องเน้นประสบการณ์ตรงของผู้เรียน และหลักสูตรต้องมุ่งเน้นในการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ควรใช้วิธีตั้งคำถามที่สำคัญ ใช้วิธีการการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ใช้วิธีการการเขียนและวิธีการสอนเหตุการณ์ปัจจุบัน และวิธีการการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้ แนวคิดในการสร้างความเป็นพลเมือง (Baise & Zevin, 2009) ใช้การศึกษาสังคมศึกษาโดยวิธีการ การให้ความรู้ การอภิปราย และการลงปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง กระบวนการเตรียมความพร้อมที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกของพวกเขาและสถานที่บริบทของพวกเขาทำให้เขากลายเป็นพลเมืองในโลกหรือบริบทนั้นๆ กลายเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีความคิดหาเหตุผล และนำไปสู่หลักการ วิธีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่โดดเด่นเป็นกลยุทธ์ในการสอนสังคมศึกษาซึ่งนำเข้ามาเป็นกรอบแนวคิดชีวิต คือ การอนุรักษ์อย่างสร้างสรรค์ การแสดงละคร การอภิปราย การสร้างมโนภาพความนึกคิด การใช้วรรณกรรมหรือวรรณคดี และการสอบถามรายละเอียดเชื่อมโยง

นอกจากนั้น ในส่วนวิธีการเป็นต้นแบบความเป็นพลเมือง เป็นวิธีการสามารถทำให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนแต่มีข้อจำกัดคือการใช้ตัวต้นแบบ โดยแม่แบบหรือต้นแบบจะกระตุ้นทางด้านอารมณ์ให้คล้อยตามเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามต้นแบบ เรียนรู้ เลียนแบบสังเกตพฤติกรรมต้นแบบที่นักเรียนสนใจสอดคล้องกับ (Sutthiratt, 2012) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแม่แบบ

นั้นใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกตมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ความสนใจ 2) กระบวนการจำ 3) การแสดงออก 4) การสนใจ การใช้ตัวแบบหรือแม่แบบต้องมีการสนใจโดยการให้รางวัลหรือการเสริมแรงทางบวกเพื่อกระตุ้นให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมการเล่นแบบออกมาเพื่อเป็นการเสริมแรงให้แสดงพฤติกรรมนั้นขึ้นมาอีก

3. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 6 คุณลักษณะ คือ 1) คุณธรรมจริยธรรม 2) เคารพต่อสิทธิและความเสมอภาค 3) ความรู้และใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 4) ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี 5) ทักษะชีวิตและพึ่งตนเองได้ 6) ทักษะการเป็นพลเมืองของชุมชน จากคุณลักษณะทั้งหมดนั้น การที่จะทำให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดังกล่าวต้องเกิดจากกระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง 4 ขั้นตอน จากผลการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทักษะการเป็นพลเมืองของชุมชนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่เพราะเกิดจากโครงสร้างของสังคมชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนซึ่งต้องให้สอดคล้องกับสังคมชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นอย่างมีความสุข การที่นักเรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกลมกลืนกับชุมชนกลายเป็นวิถีชีวิตในชุมชนนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนย่อมเกิดความรักและผูกพันต่อชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่อย่างเหนียวแน่นยังก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในส่วนรวมของชุมชนขึ้นมา ซึ่งผลการประเมินมีความชัดเจนว่า คุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีเพื่อให้สังคมชุมชนรวมถึงประเทศชาติดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ส่วนในด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ การมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรมจริยธรรมของพลเมืองเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่สำคัญที่จะทำให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข การที่พลเมืองของประเทศมีคุณลักษณะที่แสดงถึงความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศชาติ สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Bureekul, et al., 2013, p. 31) พบว่า คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองไทยที่สำคัญที่สุด คือ 1) การทำงานแบบสุจริต 2) ภูมิใจในความเป็นไทย 3) การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 4) การเต็มใจที่จะเสียภาษี 5) การปฏิบัติตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การวางแผนแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกคือการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับรู้และร่วมกันวางแผนสร้างความเป็นพลเมือง ผู้บริหารต้องมีการวางแผนที่ดีในการที่จะนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นถึงความสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมือง

1.2 การดำเนินการแบบมีส่วนร่วมเป็นขั้นดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยใช้วิธีการ 6 วิธีการ เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด การดำเนินการส่งเสริมต้องใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการส่งเสริมความเป็นพลเมืองและมีผู้รับผิดชอบชัดเจน มีโครงสร้างการดำเนินการที่มีโครงการรองรับในขั้นนี้วิธีการ 6 วิธีการจะสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 6 คุณลักษณะ การที่จะใช้วิธีการใดควรเชื่อมโยงกับคุณลักษณะที่ทำให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองกับนักเรียน

1.3 การประเมินแบบมีส่วนร่วม ในขั้นนี้ควรประเมินผลการดำเนินงานโดยการประเมินจากสภาพที่แท้จริงโดยอาศัยคณะกรรมการส่งเสริมความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญและการเข้ามีส่วนร่วมทุกฝ่าย ฉะนั้นทั้งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเปิดใจให้กว้างไม่โน้มเอียง จึงจะสามารถสร้างเครื่องมือไปเทียบเคียงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองกับหน่วยงานอื่นได้

1.4 การปรับปรุงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ขั้นปรับปรุงพัฒนาสรุปและเผยแพร่เป็นขั้นที่สำคัญทำให้การดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองปรับปรุงและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นสามารถทำให้การส่งเสริมความเป็นพลเมืองบรรลุเป้าหมายมีประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนที่ชี้เฉพาะลงไป

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

References

- Bureekul, T., Sangmahamad, R. & Merieau, E. (2012). *Citizenship in Thailand* (Research report). Bangkok: King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- Marilynne, Boyle-Baise, & Jack, Zevin. (2009). *Young Citizens of the world: Teaching elementary social studies through civic engagement*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Ministry of Education. (2010). *Education development strategy for developing citizenship B.E. 2553-2561*. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2013). *A report of international academic seminar in year B.E.2556 Book 1-3*. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai)
- Rubin Beth C. (2012). *Making citizen: Transforming civic learning for diverse social studies classrooms*. Marceline, MO.: Waisworth.
- Sutthirat, C. (2012). *80 innovations: Student-centered learning* (5th ed.). Bangkok: Danex Interporation. (in Thai)
- Viphatphumiprathes, T. (2013). Effects of civic education's problem-based learning activities on citizenship awareness of university students. *Journal of education faculty of education, Prince of Songkla University, Pattani campus*, 24(2), 43-57. (in Thai)
- Wannasri, J. (2010). *Academic leadership of the school principals*. *Journal of Education Naresuan University*, 12(1), 35-48. (in Thai)